

DR. MENCINGERJEVA PRIPRAVA NA ODHOD IN ŠE NEKAJ SPOMINJEV NANJ.

Spisal Tomo Zupan.

28. oktobra 1910 je prejel dr. Janez Mencingerjev ozi prijatelj to-le pisanje:

Nepozabljeni prijatelj! —

Nadlegujem te z nenavadno prošnjo.

Dne 26/3 910 sem dopolnil 72. leto, in čas je že — skrajni čas, da mislim na smrt in večnost. Nihče se pa ne more v 24 urah izpremeniti v svetnika, in moje poboljševanje je težavno in omahljivo. Potrebujem berila, ki je primerno moji starosti, mojemu stanu in mojemu namenu, da se spokorim, dokler mi Bog še življenje pusti. —

Tako berivo mi moreš samo ti preskrbeti, ker poznaš dotične knjige kakor malokdo, ker si samo eno leto in 9 mesecev mlaji od mene, ker poznaš mene in moj značaj in ker mi gotovo želiš koristiti. Zato se obračam do tebe z milo prošnjo, da, če imaš tako knjigo, mi jo za nekaj tednov na ogled posodiš, in če nimaš kaj pripravnega pri roki, da mi naznaniš naslov etc. in ceno take knjige, ki bi mi utegnila služiti. Kaj bi bilo zame najboljše, to sam kakor duhovnik, kakor pobožen mož in omikanec najboljše veš. —

Gotovo pa tudi čutiš, kako tukaj v svoji duševni samoti potrebujem rokovodnika, ki ni tako strog kakor Tomaž Kempčan in tako splošen, kakor je Filoteja sv. Frančiška Salezija. Časa za branje imam veliko, in še precej trdne oči.

Sploh sem še dokaj pri zdravju — samo kašelj me nadleguje. To moje pismo pa tebe najde gotovo čisto zdravega in trdnega.

Prisrčno te pozdravljam

Krško 24/8 910.

Tvoj iskreni prijatelj

Dr. J. Mencinger.

Naslovljenca dr. Mencingerjevemu pismu ni bilo nekaj časa doma; a 12. novembra se mu je odzval:

Dragi prijatelj! —

... Naroči si iz angleščine v nemščino prevedeno „Der Glaube unserer Väter — erklärt und vertheidigt von Cardinal Gibbons — Ein-

siedeln bei Benziger, 1878 —“ če ni kake pozneje izdaje. Divil se boš jasnosti te knjige. Kakor zvok blagoslovljenega zvonu bijejo na uho nauki in nazori tega v resnici vrednega naslednika apostolom. Leona XIII^{ega} ton; strog verski duh, združen z ameriškansko prostodušnostjo veje iz besedi Gibbonsa, drugega stožernika na novi zemlji.

Da si mi zdrav in da mi česa pišeš. Tej knjigi sledi sčasom kako drugo poročilo, če ga boš želel...

2. decembra 1910 je došlo 2^{go} dr. Mencingerjevo pismo do gornjega:

Dragi prijatelj!

Tvoje ljubeznivo pismo od 12. t. m. me je zelo razveselilo. Takoj sem v Katoliški bukvarni vprašal po Gibbons: der Glaube unserer Väter, Einsiedeln, Benziger. Danes sem pa žalibog prejel odgovor, da je knjiga razprodana in se niti antikvarično ne dobi.

Prosim te torej v tej zadregi, da mi pomagaš z drugo knjigo.

Zagotavljam te svoje hvaležnosti in te prisrčno pozdravljam — zdrav zdravega —

Krško 30/11 910.

Tvoj ves udani

Dr. J. Mencinger.

Naslovljenec mu je izza 7/12 1910 odgovoril:

Dragi prijatelj! —

Zadnjič Ti nisem pravil, da imam Gibbonsa sam.

A, dragi, beroč sem vsega načrtal ter vanj delal svoje opazke. Koncem knjige pa sem pridejal kritiko, ki je morda bolj osebnega pomena.

Ker ga torej ne moreš dobiti, pošiljam Ti svoj proizvod.

A enega Te prosim: Ne sodi me ostro ob podčrtavanjih in opazkah. Po smrti, sem si mislil, naj to bere, kedor hoče. A dokler živim, sploh tacega ne želim. Zato Te še tega prosim, da za-se ohraniš vsebino mojih opazek

— če boš pa tej ali oni zelo nasproten, pouči me in pokaraj.

Pozneje mi poročaj, če bi še česa rad.

O Tomu Kempčanu govoriš, da je za Te preoster. Dragi, on je v prvi vrsti za menihe pisal; potem še le za ljudi med svetom. Po njem Te Bog ne bo sodil.

Sam sicer nimam veliko podobne literature. — Pač pa imam več knjig, po kojih sem zlagal duhovnovajske propovedi za učence. Ob takih prilikah je za nas Alojznike kedaj duhovito govoril Zlatousti Pogačar. Za take mladiče — kakor se spominjaš — preduhovito govoril . . .

Natančno mi označi, kakošne tvarine bi še rad po prebranem Gibbonsu.

Gibbons naj bo le vvod Tvojemu dušnemu prokretu . . .

24. septembra 1911 je bil gornjemu prijatelju vročen naslednji in zadnji Mencingerjev list:

Veličastni gospod! Ljubi prijatelj!

Lani k božiču si mi poslal knjigo „der Glaube unserer Väter“ od kardinala Gibbonsa, ki ti jo zdaj hvaležno vračam.

Knjiga je jasna in krasna. Hlastno sem jo prebral in potlej še večkrat tu in tam prelistaval. Novega sicer iz knjige nisem zvedel, vendar mi je bila kakor nova pomlad, ki nič novega ne prinese, pa oživi vse spomine, vse radosti prve naše pomladi.

Iz tvojih opazk v knjigi se vidi, da si jo čital z izredno paznostjo in vnemo. Ti imaš v sebi blaženo ravnodušnost in tisti mir, ki je dar prave pobožnosti. S kako slastjo si moral ti to knjigo čitati!

Meni še ni dodeljen tak dušni mir in pokoj. Ubožen sem v tej solzni dolini. Spomni se včasih v molitvi name!

Moje telo se še precej krepko počuti. Duh je oslabil, in zapušča me zlasti spomin. Ti si pa gotovo „mens sana in corpore sano“.

Oprosti, da ti knjigo tako pozno vračam. Veš pa gotovo iz mnogih skušinj, da se posojene knjige počasi vračajo.

Srčno te pozdravljam in se ti priporočam kakor tvoj

Krško 22/9 911.

zvesti prijatelj

Dr. J. Mencinger.

Duhovnik, ki dr. Mencingerju niti v letih ni bližnjik, niti se ne sme imenovati njegov znanec, se je prišedši na Krško hotel vклонiti temu veli-

kemu slovenskemu pripovedniku. Znano mu je bilo v gornjih listih navedeno njegovo stremljenje. — Videla sta se in se pogovarjala pač poprej; a le enkrat. To je bilo, ko je Mencinger pripeljal svojega nadarjenega stričnika Ivana Cvetka v Alojzijevišče. Takrat je namreč tega od Cvetka starejšega Alojznika osmošolca vprašal: „In kaj Vi postanete?“ „Duhovnik —“ je odgovoril. Dr. Mencinger na to: „Ecclesia dat panem et honorem —“ kruh in čast dosežete torej kot duhovnik. In čudno, prav tega sukoba in prav tega svojega vprašanja in gojenčevega odgovora se je Mencinger spominjal ob tem obisku po dolgih 28^{ih} letih.

Na odhodu je obljubil ta posetnik dr. Mencingerju, da se ga hoče spominjati v Marijinem Celju, kamor je namenjen prav te dneve. Dostavil je, da se še oglasi, če ga kedaj pot privéde na Krško. „Težko, da bi se še videla. Obiščite moj grob! Napis sem že sestavil.“ se je glasil odgovor.

Ker je odhajalec spoznal, s čim bi nenavadnemu in tako resnobnemu možu mogel posebno postreči, poslal mu je 15. septembra 1911 francoskega pisatelja Poulin-a: „Vers l'Eternité“ na nemško prevedeno knjigo „Auf dem Wege zur Ewigkeit“.

Odgovor na to dopošiljatev mu je bil 30. oktobra 1911 ta-le:

Velečastni gospod!

Pozno Vam izrekam svojo zahvalo za prijazno pošiljatev iz dne 15. septembra 911.

Knjigo „Auf dem Wege zur Ewigkeit“ sem prvič prebral 28. t. m. in jo danes drugič začel. Ta globoko mišljena knjiga, ki prepričuje z vso francosko vnemo, mi jako ugaja, in ne morem Vam dopovedati, kako zelo ste mi z njo ustregli.

Želim in upam, da v meni obrodi obilen duševen sad.

Zatorej dovolite, da Vas še enkrat zahvalujem tako za preblagi spomin, kakor za nedogledno korist, ki ste mi jo z njo naklonili.

Bog Vam povrni Vašo ljubeznivost!

Neomejeno spoštovaje se Vam priporočam kakor

Krško 30. oktobra 1911.

ves udani

Dr. J. Mencinger.

Tako se je Mencinger dolgo in vstrajno oziral proti večnosti. Baval se je s svojim odhodom nekako sedem let.

Ni se pripravljaval le v svoji sobi na tihem, nego brez strahu se je kazal očitno katoličana. O tem bi vedeli pripovedovati tudi Krčanje, ki

so ga lahko opazovali sredi med seboj: v cerkvi. „Najboljšege krškega župljana“ ga je imenoval tačasni kapucinski o. gvardijan Herman Langeršek.

Na Krškem vedo, kako je bil mehkega srca do revežev in do svojih klientov. Strankam je zneske zniževal, in to veliko pod tarifo. To posebno zadnja leta pripravljajoč se na smrt. — V tem času je pregledal vse svoje denarne in službene knjige. Tako je l. 1910 poslal šmartinškemu župniku, Alojziju Šarcu, kr 60: naj je dobrotno vroči Margareti Porentovi z Brega, oziroma dedičem. Njene pravne stvari iz Kranja odhajajoč namreč ni vredil. A kmalu na to mu je sporočil, da je bila zadeva prepuščena nasledniku v Kranju, dr. Valent Štampiharju; na kar mu je župnik vrnil denar.

* * *

Namen tem vrsticam ni, da bi ocenjevale Mencingerjevo literarno delovanje.

V tem obziru se skladam z besedami, koje je v „Dom in Svetu“ 1912, št. 3, str. 114 zapisal dr. Anton Breznik: „Marsikateri pisatelj, čigar zbrana dela so se v zadnjem času pristavila preblizu Jurčičevih, Stritarjevih, Erjavčevih, Levstikovih in Tavčarjevih zbranih del, se bo moral za nekoliko odmakniti in prepustiti svoje mesto dr. Mencingerju.“ Še to jim pridevljem, da se bo vedno bolj ter bolj glasilo med nami o Mencingerjevi

s cela nenavadni pisateljski duhovitosti in odličnosti. — Všeč mi je tudi ta-le sodba v Ivan Grafenauer-ovi „Zgodovini novejšega slovenskega slovstva“ II, 453: „Mencinger po celotnem svojem literarnem značaju ni sicer pripovednik v strogem pomenu besede; dejanje mu je zmeraj le nekak povod, da nam razklada svoje nazore o najrazličnejših pojavih človeškega, kulturnega in narodnega življenja; a kot stvaritelj značajev, po svojem posebnem samosvojem slogu, kot klasik jezika zavzema v našem slovstvu prav posebno, odlično mesto.“ — Kar se njegove osebnosti tiče, soglašujem s črticami, ki je berem v „Soči“ izza 16. aprila 1912. Začrkal jih je pravi čestilec Mencingerjevih zmožnosti ter njegove vrednosti kot izobraženca in človeka dr. Karol Slanec v slovih: „Škoda je bila, da se ta mož ni naselil kot advokat v Ljubljani. Bil bi vzlic svojemu miroljubju naj-

boljši svetovalec mlajšim in starejšim v političnem in drugem delovanju . . . Pred seboj vidim to impozantno, markantno postavo, kakor jih Defregger slika po vzorcih tirolskih kmetov. Kako je mlajšim in starejšim pripovedoval o življenju Slovenstva v preteklosti in kako je risal njegovo hojo po svetu v sedanosti in slišim, kako se je branil te misli: da bi to ljudstvo moralo kot slovansko kedaj umreti. V takih urah je mogočno splamtela njegova ljubezen do svojega naroda in vsplamtela nas druge. Dr. Mencingerjev vpliv na človeka se je vdejstvoval najizdatnejše v pogovoru, v obhoji. Takrat je odpiral v sebi simpatični družbi vse

registre svojega uma in srca. Bilo je v tem možu vse harmonično. O njem se mora reči: „Največa omika, najmilejši sodnik.“ Modrijan Slovenstva je šel z njim s sveta in ljubeznjiv človek, kakor ga ne najdemo tako lahko med nami. Mencinger je vseboval toliko talenta in toliko srčnega razvoja, da ž njim Slovenci lahko stopimo pred svoje omikane sosede in jim kažemo: Ta je bil sin našega naroda, tega moremo staviti z vašimi najboljšimi v isto vrsto.“

DR. J. MENCINGER.

* * *

Če sem vas v zgornjem popeljal v končne dneve Mencingerjevega življenja, opišem naj vam še, kako sem sam živel z njim v mladosti; opazoval ga kakor začetnega odvetnika in

po nekolikem tudi v njegovih poznejših moških letih.

Kot odličen dijak je bil brezplačno sprejet v ljubljansko Alojzijevešče. Prvi hišni vodija dr. Zlatousti Pogačar je bil tisto dôbo nedosežen mladinoljub. Da se je gojencem preskrbela časih mladini potrebna izpremenjava, odločil je neko črto vrtnega prostora ob zidu doli proti streliški ulici gojencem za vrtičke. Širjava temu prostoru je bila kacega poldruzega metra. Te vrtece, ki so je obdelovali, so gojenci smatrali za nekako popolnoma svojo lastino. Zato so je tudi prodajali in kupovali. Slučaj je nanesel, da sva bila z Mencingerjem vrtna mejaša. Morda mu ni vgalal več ta prostor, zato je sklenil z menoj kupčijo ter mi je svoj vrtec za 12 starih krajcarjev prodal. Nakupil si je na to vrtec dalje doli; jaz pa sem postal tem načinom posestnik dveh. Samoumevno oba z

Mencingerjem nisva zgojila tu klinčekov, kakor jih je znal zrediti vodija Zlatousti. Po njegovi pripovedbi se namreč tisti čas nobeden ljubljanskih vrtnarjev ni mogel ponašati s takimi, kot so privčeli izpod vodijeve roke. Stali so v vrsti na tlakovem zidu pred vodijevim stanovanjem. Še danes vidim te nenavadne, čisto vijolične cvetove, preprežene s črnimi marogami.

Sposobneje pevce je hodil v Alojzijevišče vsaj poredkoma učiti sloveči skladatelj, zakristan Gregorij Rihar. One vsakdanje vrednosti pa je prevzel tisto dōbo Luka Hiti, tri leta pred Mencingerjem v šolah. Hiti je bil součenec z isto tako izvrstnim vspehom šolajočima se tudi Alojznikoma: eksk. baron Josip Schwegel-om in te dni zamrlim najbogatejim Jugoslovanom, Josip Gorup-om, vitezom Slavinskim. Kakor smo se morali vsi vdeleževati tega pouka, hodil je tudi Mencinger v vsej potrpežljivosti v to uro. Videlo se mu je, da bi se bil rad vvežbal v tej ali drugi pesmi; a nedostajalo mu je popolnoma vsacega posluha. Zato mu je bilo glavno opravilo, da je z enakim mu népevcem, poznejim kanonikom Friderik Križnar-jem, donášal in odnašal svečnike, iz kojih so nam takrat svečile lojeve sveče. „Nosáče muzikaličnih svečnikov“ smo te baže pevce imenovali.

Lepo nas je v Alojzijevišču navajal Zlatousti na pobožnostno življenje. In to tem vmerjenim načinom, da se je čednost prikupila, ne pristudila. Alojzijeviška kapela je posvečena sv. križu. A k. š. Anton Alojzij Wolf je po slikarju Matej Langusu altarju preskrbel tudi sv. Alojzija podobo. Češčenje tega hišnega priprošnjika je bila sploh naša največa verska vaja. Vso Alojzijevo šesttednico so nam bile vsakdanje slovesne litanije in služil jih je edino le vodija. Za to Alojzijevo pobožnost smo rabili knjige, ki so ležale v porabo po kapelinih klopeh. Preskrbovalo jih je vodstvo. Popolnoma, kakor bi bilo danes, se spominjam, s kako vzornim spoštovanjem je dohajal Mencinger do sv. obhajila in s kako še večo zbranostjo je stopal od altarja doli zopet v klop. Kakor nekako lomila se je ob tem gledé na mlada leta skoraj prevelika njegova postava.

Tako mu je tekel v vstavu čas, dokler ni v V^{tem} razredu izstopil.

Čemu izstopil? Pred par meseci je to tako-le pojasnjal: „Drugí so me pregovorili, da sem šel vun; češ, da bom lepše živel, ker bom imel obilo instrukcij. Nameraval sem nazaj prositi; ker pa nisem vedel, ali bi me v novič sprejeli, opustil sem to misel.“

Tu bi bilo opomniti, da bi ga bil vodija Počar brezdvoma srčno rad priporočal k. š. Wolfu,

ko bi mu bil zaupal to svojo nakano. Saj je meni, bivšemu hišnemu vodiju, tako pogostokrat kot knezškof povdarjal, kako naj obzirneje nego z drugimi ravnami sosebnostno z odličnimi učenci višjih razredov: ker občinstvo prav te neredko vabi iz hiše. Kot instruktorjem se jim večkrat bolje godi, nego v Alojzijevišču. Oba z Zlatoustim sva bila prepričana o precejšnjem junaštvu tacega v šoli nadvladajočega mladeniča, ki se vabilom ni vdal in je v hiši ostal. Da bi mu bili daljši časi dani, vrnil bi bil vsakemu takemu prav gotovo kot škof. Ob tem njegovem naziranju se ni pripetilo le enkrat, da je dijaka, ki se je v višjih razredih zglašil za Alojzijevišče, kakor knezškof brezplačno sprejel in to tudi takrat, če je bil iz imovite hiše.

* * *

Z izstoplim Alojznikom Mencingerjem nama ni bila več prilika kaj posebno občevati — sploh so se takrat le bolj součenci soznajali med seboj in zvěz, razun sostanovanjskih, je kaj malo bilo.

Skupaj sva prišla še le v Kranju, ko je tu meseca novembra ali decembra 1871 pričel samostojno advokaturu; jaz pa sem bil učitelj na gimnaziji.

Večkrat smo se tisto dōbo shajali v Karol Šavnik-ovi lekarni, ki so ga Kranjčani že takrat posadili na županji stolec. Od tū smo redoma krenili po gorenski cesti, gori proti najinemu domu. Razgleda na bližnjo Šmarjetno goro in na sv. Jošta in na spodaj šumečo Savo mu ni bilo nikedar preveč; kaj še le, ko so se nam v svojem divju pokazali gorenski skalni vrhovi. Takrat se je Mencinger vzravnaval prav po koncu; pogledal gori na Stol, na Triglavsko pogorje in še dalje na levo, tje proti rodnemu Bohinju. „Belle vue, belle vue“ je izustoval in se časih precej dolgo ni hotel niti premakniti. Na to se je veči del obrnil; pustil naju, da sva šla naprej; on je pa krenil zopet nazaj proti Kranju. Sploh ni prav rad hodil, kar je v zadnjem času spoznal za svojo ne malo napako.

Kakor se je takrat v Kranju splošno vedelo, bil je Mencinger na večerih duša kranjskim boljarjem, ki so od dnevnega dela šli na počitek, v to ali ono gostilno. Najraje se je vsedal na tisto klop, ki jo imajo stare hiše takoj v prvi gostilniški sobi okrog obsežne peči. Tu se zbira narod in ne gōspoda. Preden so se ločili, veleval je velikokrat še „šentjanževca“ za poslovilo — šega, ki je prej Karol Šavnik niti v Kranju, niti nikjer drugod ni opazoval. Vstanovitelj je kranjskemu „šentjanževanju“. Prav iskali so njegove družbe in duhovitosti

njegovih šal se stari Kranjci spominjajo še danes. Kakor iskre so se kresale iz Mencingerjevih ust. — Igral Mencinger ni in tudi tega ni treba povdarjati, da ga vino ni omotilo nikoli.

V teh časih dalje trajajočih večernih sestan-kih si je Mencinger do cela okreplil duhá. Zato se, prišel domu, ni podajal še na počitek, nego je za pisalno mizo sedeč večkrat pozno v noč iz právd koval rumenjake.

Takrat je nastopil župništvo v Šenčurju tudi odlični, dve leti pred Mencingerjem se šolajoči Alojznik, Martin Povše, mož tako male postave, kakor je bil Mencinger velike. V njegovi pisarni je opraviti bilo Šenčurjanu. „Kaj pa kaj novi župnik?“ ga zavpraša. „„Gospod doktor, majheni so, majheni —““ je bila odvrnitev. Mencinger zastavi na to desno péd na svoje čelo, od oči gori do las z besedo: „Oče, tako se mož sodi in ne tako“ ter pokaže ob zadnjih besedah z roko nizko doli, nekoliko nad mizino višino. O tem nam je sam pripovedoval in tudi to, da se mu je župnik Povše zahvalit prišel za tisti pouk župljanu in za premeritev svojega čela.

V Kranju bivajoč mi je pravil, kako se mu je kot učencu — tu memo v ljubljanske šole potujočemu — priljubil Kranj. Radi oddaljenosti je moral tu počiti in na takih počitkih se mu je rodila najsrčnejša želja, če bi se mogel kedaj za stanovitno vdomačiti se v tem mestu! „No, in sedaj sem tu —“ je dostavil.

Za odvetnika dobre postojanke, Kranja, bi tudi sploh ne bil zapustil, da ga ni žena — rojena Krčanka — zelo nagovarjala za Krško. „To še kosti niso gledé na Kranj —“ je Šavniku večkrat rekel pozneje. Zato povdarja ta njegov so-sebni prijatelj: „Po Kranju je bilo Mencingerju zelo hudo in nikoli bi ne bil šel iz Kranja, nikoli!“ S kakimi čutili se je Kranja spominjal, priča listič, ki mu ga je bil zapisal. V njem so besede:

„Preblagi prijatelj, ces. svetnik, župan starodavnega Kranja! Po sreči sem iztaknil ta izvod „Krško in Krčani“ med svojimi knjigami. Sprejmi ga v spomin na prijatelja in tovariša nekdanjih veselih srečnih let v Kranju! Za slovo te srčno pozdravlja — Tvoj Dr. Janez Mencinger, advokat. Krško 20/8 908.“

Naslovljenec mi je dejal: „Solze so mi prišle, ko sem bral doposlane besede; bile so njegove zadnje.“

1882^{tega} leta se je ločil od tod na Krško.

Od takrat se osebno nisva videla več, dokler ni pripeljal v Alojzijevišče sprejetega svojega nečaka, Ivana Cvetka.

Alojznik Cvetek je dobro prospeval; v računstvu pa je bil ne le vseh Alojznikov, nego tudi vseh takratnih gimnazijcev prvi talent. Dovršivši šesti razred se je doma bivajoč nekokrat podal do „Savice“; Bohinjci pravijo „Sovice“. Ves vroč je vrnivši se stopil do škafo vode. „Le pij; le pij —“ so ga bodrili doma, mesto da bi mu bili preskrbeli kake gorke pijače. Pil je nad mero. Takoj tretji dan po tem vsodnem pitju se mu je vdrla kri, da so ga prevideli za smrt. V novem šolskem letu se je sedmošolcu takoj po Vseh svetih zopet dvignila kri. Poklicana usmiljenka mu je z vso ljubeznijo stregla in storilo se je, kar je človeško mogoče. Stric Mencinger pa mi je naročil: Ko bo toliko ozdravel, da bo za prevoz, vzamem ga na Krško. Tu v milejem zraku se morda vkrepí. Zgodilo se je in po štirinajstih dnéh sem ga pripeljal sam iz Alojzine na Mencingerjev dom. V lepi oskrbi je živel doli; a šibki svetilki je zmanjkalo olja. Tako mlad od tod. A vender se zadnji čas ni več menil za družega, nego za svojega Boga. S takratnim kapucinskim gvardijanom, o. Ubald Brgant-om, ki mu je bil ves čas zvest tolažnik, je veliko molil in bival že bolj na unem, nego na tem svetu. Prav na Silvestrovo 1. 1887. sem bil zopet na Krškem; a ne na Cvetkovem okreplu, nego na pokopu. Ta dan sem ga, govoreč mu nekaj spominjskih besedi, izročil tam doli k večnemu počitku.

S Cvetkom je Mencinger izgubil veliko. Mislil si ga je ob svoji številnejši rodbini kakor nekako prihodnje središče, kamor se bodo — ko bo kje župnikoval — družili krog njega njegovi otroci. A nadeja ga je varala tako, kakor se to godi prej ali slej skoraj vsakemu nas.

Že otroka Cvetka značaj se je Mencingerju priljubil. Nesrečnemu bohinjskobistriškemu župniku Ivanu Mesarju se je 6. avgusta 1881 porušil na pol dozidani cerkveni stolp. Pokopal je pod šibrami vselej z izvrstnimi šolskimi vspehi napredujočega Naklána, kapelana Ivana Jeralo, vzglednega duhovnika. Grozoviti vdarec je dovêdel seboj tudi veliko gmotne nesreče. Zato je župnik zaprosil odvetnika Mencingerja, naj ob tej veliki potrebi denarja izterja tiste domače dolžnike, ki jih je imela župna cerkev na Bistrici. Kakor je do mala slehrni nérad plačnik, tako tudi ti Bohinjskobistričanje. V tej svoji nejevolji so proglašili doktorja Mencingerja goljufom.

Le malo potem je bilo Cvetku iti v ljubljanske šole. Stari oče se je, preden je odšel, poslo-

vil takrat od dečka z besedo: „Boš pa dohtar, kakor tvoj stric.“ A brihtni deček je na kratko odgovoril: „Goljuf pa že ne bom.“ O tem poslovljenju je Mencinger večkrat rad pripovedoval in se spominjal te prevrede smrti z besedo: „Cvetka je bilo škoda, ker je šel tako zgodaj v grob.“

Pravil mi je pa tudi, kako je že bolnega odgojevaje izkušal. „Kaj ne, v Alojzijevišču je trdo?“ ga je vprašal. In Cvetek: „„Trdo je za te, ki ne vboğajo. Sicer pa neizrečeno prijetno. Nobeden nam ničesar ne reče.““ Komur je bilo z mladino поблиže opraviti, pritrdeč bo že vsled teh besedi Mencingerjevi sodbi o mladeniču Cvetku.

* * *

Od Cvetkovega pokopa, torej več nego 24 let, z Mencingerjem zopet nisva osebno več občevala. Pismeno le in takrat zelo veliko, ko se je l. 1901. vršila državnozborna volitev za dolenska mesta: Novomesto, Krško, Višnja Gora, Kostanjevica in Črnomelj.

* * *

Petek, 12. aprila 1912 na večer mi je iz Kranja na Okroglo cesarski svētnik Karol Šavnik poslal dopisnico nepričakovane vsebine: „Dr. J. Mencinger danes popoldne umrl. Pogreb v nedeljo, 14. t. m., popoldne ob 4^h. Kranj 12. aprila 1912. K. Šavnik.“

Pretreslo me je. Sklep mi je bil gotov in zgovorili smo se z gospo soprogo in součencem Šavnikom radi odhoda na Krško.

Došli smo doli, ko je bilo rajniku vsojenih še nekaj ur bivanja med nami — da se nam potem to, kar je umrljivega, za vselej odmakne izpred oči.

Še je ležalo na mrtvaškem odru njegovo truplo, ko sem prišel kropit. Slučaj je hotel, da je stala tisto trenutje krog pokojnika vsa njegova rodbina. Hud prizor mi je bil; a lepo, srčno lepo — ko so odraščeni sinovi jokali ob njem, ki ga bodo imeli na domu le še trenutke, prav kakor jokajo mali otroci.

Veličastvo smrti je Mencingerju poduhovilo obraz. Podoba mu je bila prav, kakor sem ga videl pred obilimi leti; le ta čas popolnoma obelēla mogočna brada mu je obrobovala obliče

v sé zavijajoč tudi znamenje upa, križ, ki so ga trdo oklepale na prsih njegove roke.

Za nekoliko četrtinek je zazvonilo.

Nekaj redko slovesnega se mi je zdelo ob tem pogrebu. Tudi na novo vzbujena narava je ob sprevodu s svojih dreves zgodnjih cvetičnih peresec stlala doli na rakev neumrljivega buditelja našega rodú.

A mene je napolnjevala srčna vteha, da sem ga mogel izročiti posvečenim tlam naše ljube domovine.

* * *

Čez mahovite skale se podí Savica gori pod ledenim Triglavom tam ob Mencingerjevi rojstni vasi, na Brōdu, bohinjiskobistriške župnije. Navdala ga je v svojem nemirju s pesniškim vzletom. — Kjer se je slovenskemu pisatelju postlala sedaj nēma posteljica pod dolenskimi vinorodnimi brdovi — tam se je vmiril kakor Savin tok, tako Mencingerjev ognjeviti duh. Vtihnēla Sava pa pēva melanholično pesem tu memo gomile enega naših velikih.

Če kedo vspešno, je po našem naziranju prav Mencinger srečno rešil pravdo svetá. A sam v svoji skromnosti mēni, da je ni. Zato govori znak velicega duha iz nagrobnega napisa, kakor ga določa v svoji oporoki, izvršeni prav po dnevu dve leti pred smrtjo, 12. aprila 1910. Pobesedno tam piše: „Če mi dediči postavijo spomenik, se sme nanj zapisati samo to:

Tukaj vstajenja čaka

dr. Janez Mencinger,
advokat.

Svojeга življenja pravdo je začel
26/3 1838

in nedovršeno končal
... 1917. ...

Bodi mu sodba milostljiva. —“

Da bi jo, nepozabni, končal to pravdo vsakdo nas vsaj tako, kakor si jo ti — potem upamo, da bo ta sodba tako milostiva nam, kakor je tebi že milostiva bila.

Have pia anima — v miru počivaj!

